

**ALEGEREA „SUFLETULUI PERECHE” –
ALEGERE PENTRU VEȘNICIE.
O PERSPECTIVĂ DUHOVNICEASCĂ
ÎNTR-O CHEIE PSIHOLOGICĂ**

Pr. prof. dr. Ioan C. TEȘU

Credința și teologia ortodoxă apără unitatea și indisolubilitatea familiei creștine, arătând că relația dintre soți își are paradigma sau arhetipul în legătura indestructibilă dintre Hristos și Biserică, după cum iubirea dintre membrii familiei este un ecou al iubirii intratrinitare. Potrivit aceleiași credințe, separarea, divorțul, recăsătorirea sunt neputințe și răni ale familiei, pe care Biserica nu le încurajează, însă atunci când partenerii nu pot depăși divergențele și conflictele dintre ei, relația lor fiind devitalizată și lipsită de calitățile care o fac împlinită, Biserica Ortodoxă nu îi condamnă pe cei doi la suferință și neînțelegere până la moarte, la reproșuri reciproce interminabile, umilințe și invective generalizate, într-o situație în care căsătoria lor a murit, ci înțelege slăbiciunea firii umane, căreia, din punct de vedere fizic, mai bine îi este a se căsători, decât a arde în cuptorul dorințelor trupești, iar din punct de vedere sufletec, după un eșec sentimental și existențial, îi oferă o a doua și chiar o a treia șansă, în speranța că nu vor mai fi repetate greșelile anterioare, ci, dimpotrivă, noua căsnicie și noua familie vor deveni prilejuri de adâncă și smerită pocăință și încercare de cultivare a culmilor morale ale familiei, în speranța mântuirii sufletului.

Fiind întrebat de un tânăr asupra modului în care ar trebui să își aleagă partenera de viață sau asupra criteriilor de aflare a „sufletului pereche”, Cuviosul Paisie Aghioritul i-a recomandat „să se îngrijească să caute o fată bună, care să-l odihnească sufletește, pentru că pe fiecare îl odihnește un alt caracter”¹. Iar sentimentul acela de „odihnă”

¹ Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte dubovnicești*, vol. IV: „Viața de familie”, traducere din limba greacă de Ieroschim. Ștefan Nuțescu, Schitul Lacu-Sfântul Munte Athos, Editura Evangelismos, București, 2003, p. 37.

sau de „pace” nu se restrânge doar asupra trupului, ci vizează mai ales sufletul, acoperind, astfel, întreaga existență umană.

În fața unei atât de frumoase recomandări și a unui atât de înțelept sfat duhovnicesc se ridică numeroase întrebări: mai există, astăzi, astfel de suflete nobile și, dacă le mai putem afla în lumea și în viața prezentă, care sunt modurile în care le putem descoperi, ne putem odihni în ele și le putem, la rândul nostru, odihni și pe acestea sau, mai scurt, cum putem fi fericiți și îi putem oferi fericire unei astfel de persoane, nu doar o stare de bine vremelnică, ci bucuria veșnică?

La câteva dintre aceste dileme, sperăm să oferim un răspuns în paginile ce urmează.

Mecanismele îndrăgostirii și formele iubirii

În cadrul „ofertei sentimentale” pe care o reprezintă „starea de îndrăgostire”², sentimentul de a iubi și de a fi iubit³, în complexul proces de dăruire și primire de afecțiune, sunt identificate trei stadii, metamorfoze sau cristalizări ale sentimentelor dintre cele două persoane îndrăgostite: *stadiul stimulilor*, în care ele se simt atrase în baza unui magnetism, a unei energii fizice și sufletești, răspândită în întreaga lor ființă, luminând-o, dinamizând-o și conducând-o la aprofundarea relației dintre ei, în *etapa valorilor*, prin care cele două persoane, aflate într-un proces de cunoaștere a celuilalt și de autocunoaștere, au prilejul să exploreze profund viața și stilul celuilalt. Prin dialog și comunicare, adeseori însă mascând încercarea de tănuire a unor defecte, cele două persoane aprofundează cunoașterea reciprocă, împărtășindu-și și propunându-și, în speranța acceptării mutuale, chiar și cu prețul unor concesii personale, principiile și convingerile de viață, experiențele, proiecțiile și idealurile sale, expectanțele legate de viitor.

A treia etapă a iubirii este cea a *rolurilor*, în care, după ce tinerii și-au aprofundat trăsăturile personale, încearcă să construiască împreună un tip de relație, un fel de univers comun, la edificarea

² Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *Incursiune în psibosociologia și psibosexologia familiei*, Edit Press Mihaela S.R.L., București, 1998, p. 234.

³ Gary Chapman, *Cele cinci limbaje ale iubirii*, traducere de Irina-Margareta Nistor, Curtea Veche, București, 2000, p. 14, observă: „Iubirea este cel mai important cuvânt dintr-o limbă – și cel mai derutant. Atât gânditorii laici, cât și cei religioși sunt de acord cu faptul că iubirea joacă un rol esențial în viață”.

căruia fiecare participă și se implică personal. Aceasta este faza concesiilor reciproce, din dorința de a face viabile sentimentele pe care le-au experimentat împreună. Atunci când există dorință de armonizare, sunt făcute concesii, nu totdeauna egale, ci mai ales de persoana care iubește mai mult și care se implică emoțional mai intens în relație. În plus, niciodată parcă în decursul căsătoriei, dacă se ajunge la pecetluirea relației lor într-un astfel de legământ, partenerii nu sunt la fel de dispuși să facă atât de ușor concesii, și încă atât de importante. Prin aceasta, prietenia se dovedește a fi o perioadă de grație din viața sau relația unui cuplu⁴.

La baza atracției dintre ei, a „împrietenirii” sau a „îndrăgostirii”, stă „ imaginea ideală de partener”⁵, adică o construcție personală, un ideal de iubit sau de iubită, pe care fiecare persoană și l-a construit în mintea și în sufletul său, în timp. Această imagine ideală a partenerului are un caracter complex, în ea identificându-se sentimentele și raționamentele persoanei îndrăgostite, observații și motivații numeroase și existențiale, într-o relație variată, fie în favoarea sentimentelor, fie în favoarea judecăților de valoare și a discernământului, în funcție de arhitectura psihică a fiecăruia. O imagine ideală a cărei construcție a plecat de multe ori de la modelul celor apropiați, în mod special al familiei (părinți, frați și surori mai mari, rude apropiate), la care s-au adăugat apoi experiențele de viață și cunoștințele acesteia și de la care ea a căutat să rețină doar caracteristicile pe care le-a socotit pozitive și vrednice de urmat și de cultivat. Astfel, relația dintre cele două persoane nu este altceva decât o aplicare și o raportare la acest ideal de partener. Dacă, la debutul unei relații sau prietenii, tentația generală a celor doi parteneri este de a considera că „alesul” sau „aleasa” lor se armonizează cu această imagine, uneori reconstruind-o și retușând-o în cadrul prieteniei și în funcție de persoana iubită, pe măsura cunoașterii reciproce obiective dintre ei, se poate ajunge la constatarea conformării la acest ideal sau, dimpotrivă, a diferențelor majore și negative, a incompatibilității și contradicției față de acesta, ceea ce, în primul caz, unește și intensifică relația de iubire și dăruire, în cel de-al doilea, este sursă de conflicte și diferențe, ducând, *in extremis*, la ruperea legăturii, considerată o amăgire și o înșelare naivă.

⁴ Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *op. cit.*, pp. 240-241.

⁵ Constantin Enăchescu, *Psibosexologie*, Editura Universal Dalsi, f.l., 1999, p. 115.

Această calitate a iubirii, de a idealiza și înfrumuseța persoana iubită, a fost intuită de Părinții Bisericii. Sfântul Ioan Gură de Aur arăta cum dragostea umanizează, îmbunează, înfrumusețează și înobilează chiar și cele mai dure și aspre firi: „Și de voiești să afli puterea dragostei, spune Sfântul Părinte, apoi adu-mi aici un fricos și sperios, și temându-se până și de umbra lui, sau unul neînfrânat și iute la mânie, mai mult fiară decât om, desfrânat și nerușinat, și, în sfârșit, având cu sine toată răutatea, și predă-l în mâinile dragostei, adu-l, zic, în nevoița ei, și degrabă vei vedea pe acel fricos și neîndrăzneț făcându-se bărbătos, mare la suflet și cu ușurință îndrăznind spre toate. Și ceea ce este minunat, că acestea se petrec nu doar schimbându-se sau prefăcându-se firea lui, ci dragostea își arată puterea chiar în acel suflet timid, și se petrece același lucru ca și cum cineva ar face o sabie de plumb și taie ca și una de fier, fără însă a o face din fier, ci rămânând în firea ei de plumb”⁶. „Dragostea face blând pe cel înțelept, iar pe cineva, chiar de ar fi mai sălbatic decât orice fiară, îl face bun și blând ca o oaie.”⁷

Din punct de vedere psihologic, se consideră că oamenii, în cazul nostru cei doi tineri, se apropie unul de altul în baza unuia dintre cele două principii sau legi ale psihismului uman: *similaritatea* sau *complementaritatea*.

Alegerea prin similaritate sau „prin întipărire”⁸ are loc între persoane care se aseamănă între ele, fizic, intelectual, sufletește. Acestor persoane li se potrivește proverbul „cine seamănă, se adună”. Persoanele care așază la baza legăturii lor astfel de afinități caută un partener „identic”, plecând de la asemănările de natură fizică, temperamentală, psihică, socială, economică, intelectuală, culturală, religioasă. Aceste persoane tind să descopere o compatibilitate, până la identitatea lor, din punctul de vedere al naționalității, rasei, religiei, vârstei, intereselor comune, atitudinilor, scopurilor și idealurilor

⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corintbeni. Omilia XXXIII*, traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847, de arhim. Theodosie Athanasiu, egumenul Mănăstirii Precista Mare din Roman, ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2005, p. 356, în *Lumina Sfințelor Scripturi (Antologie tematică din opera Sfântului Ioan Gură de Aur)*, antologie și studii introductive de drd. Liviu Petcu, vol. I (A-I), Editura Trinitas, Iași, 2007, vol. I, p. 487.

⁷ *Ibidem*, p. 357, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 488.

⁸ Dr. Gérard Leleu, *Cum să fim fericiți în cuplu. Între fidelitate și infidelitate*, traducere din limba franceză de Claudia Alecu, Editura Trei, București, 2003, p. 39.

de viață, dar și a particularităților psihomorfologice (înălțime, greutate, culoarea părului și a ochilor, forma mâinilor, sănătatea fizică și psihică), a nivelului intelectual, profesional, socio-cultural și economic⁹.

Analiztii familiei apreciază că, după autorevelarea sau descoperirea trăsăturilor esențiale a celor doi parteneri, începe un proces de negociere între calitățile pe care fiecare dintre ei le consideră a fi absolut necesare și însușirile particulare, ce ar fi frumos să îi caracterizeze, adică negocierea între *trebuie* și *este bine* și între acele caracteristici la care nu putem face compromisuri sau rabat și cele de care ne putem dispensa¹⁰.

Cuplurile care includ persoane legate de complementaritatea dintre ele consideră că au descoperit în partener „jumătatea” lipsă, „sufletul pereche”, cu care împărtășește aceleași credințe, convingeri, idei, idealuri și aspirații, interese și dorințe. S-a constatat că partenerii unei astfel de relații „se apropie mai ușor, manifestă mai mare deschidere unul față de celălalt, comunică mai facil, ajung mai repede la un punct de vedere comun”¹¹.

De asemenea, s-a observat că, deși cuplurile întemeiate „prin întâmpănare” sau similaritate au o evoluție rectilinie, lipsită de conflicte de mare intensitate, de multe ori ele sfârșesc dramatic, din cauza monotoniei și a rutinei care le erodează. Mulți oameni ajung, în diferite momente ale vieții, să nu se mai înțeleagă și să nu se mai suporte pe ei înșiși, cu atât mai puțin persoane cu care se aseamănă ca două picături de apă.

Dimpotrivă, cuplurile care au la bază complementaritatea dintre cei doi parteneri, deși au o evoluție mult mai sinuoasă și tumultuoasă, au o durată mai mare de viață pentru că, de cele mai multe ori, partenerii găsesc lucruri și motivații inedite și puternice, comune, care îi ajută să depășească „situațiile limită” și să pășească mai departe, împreună, fie și în amintirea momentelor fericite petrecute de ei, în trecut.

Psihologul, profesorul și academicianul Vasile Pavelcu identifică, în cadrul acestui proces complex, două forme de cristalizare sau

⁹ Pavel Petroman, *Psibologia familiei (unele aspecte)*, Editura Eurobit, Timișoara, 2003, p. 75.

¹⁰ Iolanda Mitrofan, Nicolae Mitrofan, *Elemente de psihologie a cuplului*, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., București, 1994, p. 89.

¹¹ Nicolae Mitrofan, *Dragostea și căsătoria*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, pp. 46-47.

de metamorfozare a sentimentelor: *cristalizare-intuiție* și *cristalizare-amăgire*, corespunzând, cea dintâi, idealizării-chemare, iar cea de a doua, idealizării-eroare¹².

Dacă în cristalizarea-intuiție, pe măsura conviețuirii alături de partener, unul dintre parteneri sau, în mod fericit, ambii au șansa să descopere la celălalt tot mai multe și tot mai frumoase calități, pe care nu avuseseră posibilitatea decât, cel mult, să le intuiască, datorită scurtimii timpului, în cadrul cristalizării-amăgire, persoana înșelată și cel mai adesea ambii parteneri au ocazii nefericite să constate că între idealul pe care și-l creaseră despre persoana iubită, pe care o împodobiseră cu numeroase calități, unele imaginare, în virtutea iubirii pe care i-o purtau, și persoana reală sau concretă este o discrepanță mare, care adeseori conduce la separarea fizică și psihică, la ruperea legăturii.

Dacă pentru cei dintâi, cei ce au intuit bine însușirile latente ale „jumătății” lor, viața este o permanentă descoperire și îmbogățire sufletească, din „preaplinul” vieții și inimii celuilalt și, în același timp, o oferire sau dăruire deplină de sine, spre fericirea acestuia și spre împlinirea reciprocă, pentru cei care s-au pripit în alegerea lor sau pur și simplu au ales eronat, prezența lor în cadrul respectivei relații devine pentru amândoi izvor de frustrări și umilințe, de neîmpliniri și suferințe, conducând, adesea, spre „cimitirul sentimentelor”¹³.

Același psiholog român făcea referire, în lucrarea menționată, la două forme de iubire: *iubirea captativă* și *iubirea oblativă*. Cei care iubesc cu o iubire captativă sunt persoane suferind de egofilie și egolatrie, persoane egoiste și individualiste, care, mai presus de toate, chiar și de interesele propriei familii, ale celor apropiați lor, așază satisfacerea poftelor și plăcerilor personale. O astfel de persoană este oricând dispusă să sacrifice liniștea căminului doar pentru a nu-și periclita împlinirea proprie, dar, din nefericire, de cele mai multe ori aceasta este înțeleasă greșit și deformat, trădându-i imaturitatea și infantilitatea sufletească.

Spre deosebire de această formă bolnavă și deformată a iubirii, dragostea oblativă este cea care se oferă, se dăruiește pe sine, spre împlinirea celuilalt. Dacă persoana care are o iubire captativă are

¹² Vasile Pavelcu, *Din viața sentimentelor*, Editura Enciclopedică Română, București, 1969, p. 80.

¹³ *Ibidem*, p. 91.

pretenții ilogice și cere totul sau aproape totul, dar nu oferă în schimb nimic sau infinit mai puțin decât i-a fost oferit, cel care iubeste cu o iubire oblativă oferă totul, este capabil să își dăruiască propria viață chiar, necerând sau nesolicitând nimic în schimb, în afară de a-i fi apreciată iubirea.

Această iubire oblativă se aseamănă, din punct de vedere creștin, cu formele cele mai înalte ale iubirii duhovnicești; *filia*, dar mai ales *agape* și *storge*, forme dezinteresate, spirituale de iubire, ce îmbrățișează lumea întregă, în mod egal, încercând să imite iubirea dumnezeiască.

Factorii care conduc la ceea ce se numește tehnic „alegere pozitivă”¹⁴, adică alegerea și însoțirea celor doi parteneri în baza unei atracții reciproce și în mod liber, sunt sintetizați în: factori *sociologici* (vârsta, religia, rasa, originea și locul de rezidență, nivelul socio-economic, nivelul de instrucție cultural-profesională); factori *antropologici* (înălțimea, talia, lungimea brațelor, lățimea bazinului, forma capului, a feței, forma și măsura nasului, a gurii, a părului, a ochilor); factori *psihologici* (coeficientul intelectual, tendința de autism, hipersensibilitate, sentimente de inferioritate, culpabilitate sau tendințe depresive etc.)¹⁵.

Prin urmare, cei doi tineri trebuie să-și ofere timp și să-și arate sinceritate în lucrarea aceasta de cunoaștere reciprocă, de auto-revelare și descoperire a celuilalt, pentru ca fiecare dintre ei să îl cunoască pe celălalt cât mai bine și amănunțit, pentru ca apoi alegerea făcută să fie în deplină cunoștință de cauză, cu atât mai mult cu cât efectul ei îl constituie fericirea sau nefericirea personală și a întregii familii.

Izvoarele psihologice recomandă identificarea așa-numiților „indicatori caracterologici”¹⁶: precumpănirea tendinței de „a fi” față de „a avea”, adică a calităților spirituale față de cele pragmatice, materiale; a spiritului de altruism și conciliere, față de tendințele de egoism, ură și răzbunare, din moment ce familia este un altar de jertfă a dorințelor personale, în favoarea tuturor celorlalți membri ai familiei; a pasiunii pentru muncă și responsabilitate, față de cea pentru plăceri sau *loisir*; și independența față de realitățile, problemele și dificultățile cu care se confruntă familia, în existența ei¹⁷.

¹⁴ Constantin Enăchescu, *op. cit.*, p. 88.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Prof. dr. Vasile C. Ciocârlan, *Premisele reușitei conjugale*, în *Familia creștină azi*, Editura Trinitas, Iași, 1995, p. 136.

¹⁷ *Ibidem*.

Din punctul de vedere al comportamentului specific în „starea de îndrăgostire”, se vorbește despre șase tipuri generale: *eroticul*¹⁸, *ludicul*¹⁹, *storgicul*²⁰, *maniacul*²¹, *agapicul*²² și *pragmaticul*²³.

Psihologia și psihosexologia identifică următoarele forme de iubire:

¹⁸ În literatura de specialitate, acest tip prezintă următoarele caracteristici: „Este un romantic ce caută un partener ideal și crede că există numai unul singur, adevărat, pentru el. Acest tip se identifică puternic cu partenerul, dorind să știe totul despre acesta. El își va aminti întotdeauna preferințele și nepreferințele, ziua de naștere și aniversările, dorințele și intențiile partenerului. Odată intrat în relație este – de regulă – monogam, fidel, deși se poate angaja, uneori, într-o relație extraconjugală sau extrapartenerială, pentru că are o capacitate mereu proaspătă de a se îndrăgosti, susținută de o curiozitate și un entuziasm viu”. Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *op. cit.*, pp. 234-235.

¹⁹ Ludicul „este tipul de partener infidel, cu un «libido flotant», preferând mai multe relații paralele (...). În general, el are o bună imagine de sine, «hrănită» emoțional de contactele multiple cu ceilalți, care, pe de o parte, îl securizează, pe de altă parte, îl fac să se simtă admirat. Deoarece acestui tip îi place variația, fără să se implice prea mult, el se autodezvăluie superficial și preferă – în consecință – parteneri la fel de superficiali, deși găsește – în general – dependenți emoțional, care, evident, au probleme de autoacceptare și intimitate”. *Ibidem*, p. 235.

²⁰ Acesta este „un partener afectiv, care se descoperă pe sine, treptat, prin intermediul dragostei. El crede în permanența relației și își tratează partenerul ca prieten de neînlocuit. Acești parteneri se cunosc bine și preferă să discute totul împreună”. *Ibidem*.

²¹ Maniacul este o persoană dependentă emoțional și extrem de geloasă, fiind efectiv obsedat de persoana iubită. Suferă de spaima de a nu fi respins sau părăsit și de aceea comportamentul său este impulsiv și posesiv. Cf. *Ibidem*.

²² Agapicul este cel mai puțin posesiv și cel mai iertător. El se demonstrează a fi „extrem de răbdător, extrem de ușor de păstrat în relație, el acceptă, tolerează aproape orice fel de comportament din partea celuilalt. Deși nu se îndrăgostește, întotdeauna își oferă dragostea pe măsura dorințelor și preferințelor celuilalt”. *Ibidem*, pp. 235-236.

²³ Cel de-al șaselea tip, pragmaticul, „este o persoană care procedează în dragoste așa cum și-ar căuta și «folosi» cea mai valoroasă mașină. El preia toate bunurile iubitului(ei), având grijă să se asigure și din punct de vedere juridic de controlul și posesia lor, încercând să încheie cel mai bun «târg» posibil. Nu prezintă niciodată atracție sau interes pentru o persoană care nu reprezintă și o valoare materială pentru dragostea lor. Atât timp cât relația le va satisface interesul, ei vor continua să se «iubească». Dar dacă partenerul nu-i va satisface așteptările materiale, el se va simți îndreptățit să caute pe altcineva”. *Ibidem*, p. 236.

- 1) iubiturile tranzitorii sau „sindromul lui Don Juan”²⁴;
- 2) iubiturile egoiste²⁵;
- 3) iubirea-compromis²⁶;

²⁴ Nicolae Mitrofan, în *op. cit.*, p. 37, caracterizează persoanele care iubesc astfel cu următoarele cuvinte: „Inconstante și capricioase, chiar dacă uneori oferta și investiția de afect, trăire pozitivă și senzație a comuniunii duale depășește vibrația obișnuită, aceste persoane trăiesc într-o deplină tranziție a iubirii, transferă rapid aceleași emoții și trăiri de la o persoană la alta, virtuali parteneri, dar rareori sau poate niciodată parteneri reali. «Zborul din floare în floare» pare a fi principiul evoluției lor în sfera iubirii, ei rămânând de fapt doar niște parteneri potențiali, incompleți, parțiali, incapabili de a se angaja într-o relație profundă, de durată. Necunoscând «adevărată față» a iubirii, ci doar masca ei senzitivă, acești simptomatici ai «sindromului Don Juan» își continuă adesea alergarea în căutarea partenerului ideal fără sorți de izbândă, fără a se bucura cu adevărat de iubire, dar amăgindu-se și cu timpul obișnuindu-se cu stilul superficial al iubirii-surogat”.

²⁵ Același autor, în *op. cit.*, p. 37, definește astfel acest tip: „Partenerul care iubeste egoist manifestă o remarcabilă tendință de dominare, subordonare, autoritarism, orgoliu excesiv în raport cu celălalt, iubindu-l pe acesta doar în măsura în care el devine «plastilină» modelabilă după bunul plac al partenerului-tiran”. Acesta încearcă „să absoarbă și să dilueze psihologic personalitatea celuiilalt, în conformitate cu propriile proiecții și expectații, încălcând flagrant principiul simetriei și al homeostaziei în cuplu. Partenerul tiran, rigid, suspicios și în fond nesigur de sine însuși, anxios structural, cu manifestări compensatorii de tip agresiv-dominator, prezintă el însuși un marcat deficit de adaptare interpersonală la viața de cuplu, fiind incapabil de dăruire afectivă și sacrificiu de sine, în contextul ego-centrismului său. Tentat să-și transforme partenerul în obiectul posesiunii sale, el se comportă destructiv în raport cu acesta, chiar atunci când pretinde bune intenții, obligându-l la o modificare în sensul exclusiv al dorințelor sale, manevrându-l psihologic și stăpânindu-l obiectual. Astfel, consortul-tiran, în numele iubirii lui egoiste, tinde să-și depersonalizeze partenerul și să-l transforme în anexa sa existențială”.

²⁶ „Iubirea compromis exprimă o altă modalitate a iubirii aparente, frecventă în unele cupluri (în special după consumarea unei vieți conjugale relativ îndelungate). Aceste cupluri, deși prezintă o aparentă armonie interpersonală, în realitate duc o viață conjugală subminată de frustrații reciproce, de insatisfacții latente acumulate, de ostilități mai mult sau mai puțin manifeste. Astfel de cupluri încearcă să «salveze» aparența iubirii pentru și de dragul copiilor, în ideea menținerii și exercitării rolurilor parentale. Concesia afectivă și relațională pe care de obicei unul dintre soți o face celuiilalt, pregnant centrifugal în raport cu cuplul, exprimă adesea un compromis psiho-moral. Astfel, soția mimează ignorarea, tolerarea evaziunilor sau indiferențismului afectiv și sexual al soțului, în ideea păstrării tatălui copiilor; soțul iartă micile sau marile rătăcirii ori răceala afectivă a soției, spre a le «salva» copiilor mama (...). Teama de «judecata socială», adesea aspră și neconcesivă, de opoziția publică, de expunerea la discuții și interpretări critice (redate plastic în limbajul popular prin expresia «gura lumii»), acționează în astfel de cupluri ca o pârghie de mobilizare a resurselor cuplului, în sensul menținerii sale pe traiectoria unei

4) iubirea incompletă²⁷;

5) iubirea fictivă, iluzorie sau imaginară²⁸.

Psihologii și psihanaliztii delimitează și descriu mai multe forme de iubire: iubirea normală²⁹; iubirea-dorință³⁰; iubirea-pasiune³¹; iubirea cerebrală³²; iubirea idealistă³³; iubirea-instinct³⁴.

«iubiri aparente» confecționate sau compromis. În cazul unor astfel de cupluri, se conturează fenomenul «vieților paralele» sau, în cel mai bun caz, al unei cooperări formal-eficiente, în special în parametrii economici ai relațiilor de familie, soții transformându-se în doi colaboratori cointeresați, lucizi, lipsiți aproape total de vibrația comuniunii afective. Ei constituie un nucleu familial «tehnicizat», «robotizat», și prin aceasta distorsionat și incomplet, ca într-o hilară asociație contractuală numită «familie». *Ibidem*, pp. 38-39.

²⁷ „Iubirea incompletă – potrivit aceluiași autor, p. 40 – apare ca o formulă parțială, amputată, a iubirii reale, care sărăcește și unilateralizează conținutul iubirii reale, amplificând sau diminuând nepermis unele dintre formele de comunicare și interacțiune în cuplu, ca de exemplu cele bisexuale, afectiv-cognitive, decizional-ocazionale, social-relaționale, atitudinal-morale (...). Uneori, soții hiperlucizi, cerebrali, comunică perfect armonios în planul ideilor, concepțiilor și intereselor comune, fiind adesea doi excelenți colaboratori și prieteni, dar bucurându-se mult mai puțin sau deloc de comunicare și satisfacție erotico-sexuală. La celălalt pol se situează cuplurile la nivelul cărora predomină viața sexual-afectivă, soții fiind într-o autentică interdependență bio-afectivă, dar cu reale dificultăți și contradicții în planul ideilor, aspirațiilor, sferei de interese, concepții și atitudini. Și într-un caz, și în celălalt, iubirea incompletă face loc rapid disfuncționalităților conjugale, contribuind la devalizarea căsniciei, fie prin deerotizare, fie prin exces și saturație erotică”.

²⁸ În cazul iubirii fictive, „cei în cauză se îndrăgostesc adesea de persoane cu care, de cele mai multe ori, nu intră într-un contact real și complet, captivați fie de «filmul» propriilor reverii erotice, fie confundând regretabil atracția erotică pentru o persoană nepotrivită (ca în cazul diferențelor mari de vârstă) cu iubirea reală”. *Ibidem*, p. 40.

²⁹ Conform izvoarelor medicale, această formă de iubire „nu este o simplă dorință erotică, o stare de «foame sexuală», ci un complex în care sunt incluse mai multe stări emoționale: tandrețea, nevoia erotică, iubirea pasională, iubirile de tip idealist, mistic sau religios”. Constantin Enăchescu, *op. cit.*, p. 101.

³⁰ Această formă de iubire este centrată pe sentimentul de supremație și posesiune asupra partenerului, manifestându-se uneori prin egoism și gelozie. *Ibidem*.

³¹ Iubirea-pasiune apare ca o formă de iubire de o mare intensitate, dominând personalitatea celui în cauză și acaparându-i întreaga activitate. *Ibidem*.

³² Iubirea cerebrală este caracterizată prin luciditate, calcul și pragmatism în alegerea partenerului și implicarea în relație. *Ibidem*.

³³ Forma idealistă de iubire are un pronunțat caracter narcisist și este caracterizată prin spirit de sacrificiu față de obiectul iubirii, admirație față de propria persoană, percepția iluzorie asupra realității. Cf. *Ibidem*.

³⁴ Iubirea-instinct are un caracter neelaborat și puțin rațional, apropiindu-l pe om de animalitate și de modul irațional al acestora de satisfacere a funcției reproductive.

Foarte interesante sunt și particularitățile privind comportamentul general, în faza de îndrăgostire. În timp ce unii sunt „blocați”, până la paralizie și abolire a discernământului și a lucidității, ajungând, practic, o jucărie sau un obiect la dispoziția partenerului, alții se pot caracteriza prin descoperirea, potențarea și intensificarea facultăților spirituale. Astfel, unii, iubind, se izolează într-un univers restrâns doar la cele două persoane, nu mai comunică eficient cu semenii, nu se mai pot concentra și exprima cursiv și logic, devin mai interiorizați și mai timizi față de ceilalți, simțindu-se degajați și nestingheriți doar în prezența persoanei iubite, nu mai au puterea de a se concentra asupra altor activități, chiar dacă altă dată făceau performanță și excelau în acelea, ci doar asupra faptului de a iubi și a se simți iubiți. Alții nu mai au poftă de mâncare sau nu pot dormi, pentru că mare parte din timpul diurn, dar și din noapte și-l ocupă gândindu-se la persoana iubită și așteptând zorii unei noi zile, pentru a o întâlni și a-și ocupa timpul alături de aceasta³⁵.

La alte persoane, stările sunt diametral opuse, constatându-se „creșteri cantitative și calitative ale performanțelor activităților, prin amplificarea generală a tonusului psihologic, prin instalarea unor stări de optimism și bună dispoziție”³⁶. O astfel de persoană, un astfel de temperament „devine mult mai deschis la comunicare și relaționare interpersonală, întreține cu mai multă ușurință atmosfera socioafectivă din cadrul grupurilor de apartenență. Este mult mai cooperant cu alte persoane, mult mai altruist, mult mai îngăduitor și tolerant cu eventualele «agresiuni» din partea interlocutorilor. Are o poftă teribilă de viață, doarme și mănâncă mai bine, se simte mai sănătos, mai în putere și este gata să acorde ajutor pentru oricine l-ar solicita”³⁷.

Binecuvântarea părinților

Având în vedere aceste considerente, putem înțelege importanța capitală pe care o au criteriile de alegere a „sufletului pereche” sau a calităților ce trebuie căutate, cultivate și apreciate la acesta.

³⁵ Nicolae Mitrofan, *op. cit.*, p. 16.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, p. 17.

O problemă care a frământat dintotdeauna sufletele, atât ale părinților, cât și ale copiilor, a constituit-o implicarea celor dintâi în alegerea partenerilor de viață, a tovarășilor de căsătorie și familie ai copiilor lor. O privire adâncă asupra societății contemporane ne demonstrează că, astăzi, „nu numai că nimeni nu mai consimte să lase părinții să facă alegerea viitorului soț, dar orice «calcul» în această problemă este considerat rușinos, blamabil. Rațiunile tradiționale pentru căsătorie (sexualitate cu scop procreativ, educarea copiilor într-un mediu socio-economic organizat și acumularea de bunuri materiale transmisibile copiilor) nu mai exercită forța de odinioară”³⁸.

O retrospectivă asupra moralității în diferite etape ale vieții umane, ne-ar putea conduce la constatări paradoxale. Una dintre acestea privește chiar implicarea părinților în alegerea acestora. Se știe că, în trecut, cel mai adesea cei care alegeau și decideau pentru copii erau părinții. De multe ori, căsătoria însemna pentru tineri acceptarea partenerului pe care părinții îl aleseseră și care se implica în constituirea familiei cu o anumită „participație” materială, numită „dotă” sau „zestre”. De multe ori, părinții negociau asupra mariajului copiilor lor, fără a-i consulta prea mult pe aceștia. Nu de puține ori, înțelegerea dintre părinți se desfășura în absența tinerilor, astfel încât de multe ori cei doi soți se cunoșteau în fața Sfântului Altar. Interesant este faptul că, în ciuda acestei alegeri, de care uneori ei erau străini, odată întemeiată familia, era una fericită, cu mulți copii, de mare sprijin pentru părinții lor. Deși erau căsătoriți de părinții lor, tinerii erau fericiți, și aceasta pentru că aveau repere morale tradiționale înalte, o anumită conduită familială, reglementată de unele „conveniențe” comportamentale, care aveau capacitatea să aducă împlinire celor doi soți și întregii familii. Atunci, satisfacția fizică era una secundară, prevalând afinitățile spirituale.

Astăzi, de cele mai multe ori, tinerii aleg după bunul lor plac și după propria plăcere. Ceea ce altădată era considerat a fi „binecuvântare” părintească, adică acceptul acestora, pare astăzi desuet și este ignorat. Tinerii se aleg unul pe altul de cele mai multe ori după criteriul „potrivirii” sau compatibilității fizice și doar rareori după criterii de valoare morală. Acum ei se căsătoresc „de capul lor”, sunt singurii care își decid soarta, iar de multe ori recomandările

³⁸ Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *op. cit.*, pp. 240-241.

părinților, fie ele oricât de sincere și dovedind iubire părintească și preocupare față de fericirea copiilor sunt interpretate ca rea-voință. Scenariul este, uneori, înspăimântător: reproșuri din partea copiilor, cum că părinții nu îi iubesc, odată ce nu le acceptă partenerul, cum că aleg și se căsătoresc ei, nu părinții lor, uși trântite, cuvinte grele și amenințări din partea copiilor că „au rupt-o pentru totdeauna cu ei”, că din clipa conflictului nu îi mai recunosc de părinți și nu îi vor mai căuta niciodată. Și cu toate acestea, deși fac toate aceste lucruri după cum le dictează sufletul și inima, alegând în mod propriu, sunt tot mai numeroase cazurile în care cei doi tineri care și-au promis dragoste eternă ajung după un timp mai scurt sau mai lung să se simtă neîmpliniți și nefericiți și să aleagă calea separării sau a divorțului. Or, alegerea aceasta liberă și strict personală ar fi trebuit să fie garanția absolută a fericirii lor.

În perioada veche, în familia tradițională, părinții aveau un rol fundamental în întreaga viață a copiilor, nu doar la nașterea și creșterea lor, și implicit erau o instanță esențială de raportare, în alegerile pe care aceștia le făceau, și aceasta în virtutea dragostei lor pentru pruncii cu care Dumnezeu le-a binecuvântat familia și căminul. Este un lucru îndeobște cunoscut faptul că adevărații părinți, odată cu nașterea copiilor lor, nu mai trăiesc pentru ei înșiși și prin ei înșiși, ci prin și pentru copiii lor; că nu există o bucurie mai mare pentru o inimă iubitoare de mamă sau pentru un suflet bun de tată, decât bucuria, împlinirea sau reușita copiilor, după cum, în mod contrar, nu există o durere și o suferință mai mare pentru părinți decât nereușita, neîmplinirea sau nefericirea copiilor lor. Bucuriile copiilor au, parcă, o altă rezonanță în sufletele părinților, dobândesc o intensitate și mai mare, pentru că la bucuria copilului se adaugă cea a părinților, după cum și necazurile, suferințele, încercările sau bolile copiilor cad cu și mai multă greutate în sufletele părinților, la suferința copilului, adăugându-se și cea a părinților.

Într-o plină epocă sclavagistă, în care mai erau încă vânduți oameni, stăpânii lor având drept absolut de viață și de moarte asupra celor „cumpărați”, Sfântul Ioan Gură de Aur, ca de altfel mulți alți Sfinți Părinți, propune, ca un criteriu de înalt discernământ duhovnicesc în alegerea partenerului de viață, împreună sfătuire sau colaborarea tinerilor între ei, a acestora cu părinții și a părinților lor, întreolaltă. Sfântul Ioan îndeamnă la o profundă reflecție: „Gândește-te câtă grijă aveau cei vechi! Când își însurau copiii, nu umblau după bani, după multă bogăție, după robi, după atâtea hectare de

pământ; nu căutau frumusețea din afară, frumusețea chipului fetelor, ci frumusețea sufletului și purtări frumoase”³⁹. Părinții, arată scriitorul creștin, „căutau noblețe sufletească înainte de bani. Nicăieri nu era vorba de acte dotale, de învoieli și de toate acele lucruri de batjocură care se fac azi. Nicăieri nu era vorba de condițiile acelea care se înscriu în acte de căsătorie, anume ce se va întâmpla dacă soțul moare fără să lase copii, dacă se întâmplă cutare și cutare lucru. Nu, la cei vechi nu era vorba de așa ceva, ci actul dotal cel mai mare și cel mai sigur era purtarea fetei”⁴⁰. Și tot el arată cât de frumos este ca toate persoanele implicate într-o căsătorie, părinți și copii, să caute la ființa iubită, să aprecieze și să încerce să dezvolte calitățile spirituale înalte: „Voi, taților, urmați purtarea de grijă ce a arătat-o patriarhul spre a lua femeie fără ifose pentru fiul său, necăutând el averile ei, nici strălucirea neamului, nici frumusețea trupului și nimic altceva de acest fel, ci numai noblețea sufletului. Iar voi, mamele, așa să vă creșteți fiicele! Voi, viitorilor miri, luați-vă cu multă cuminenie, fără dansuri și râsete și cuvinte rușinoase și trâmbețe și fluieri și manifestări diavolești și toate celelalte de acest fel, ci rugându-L pe Dumnezeu să fie mijlocitor al tuturor celor ce trebuie făcute în acest caz. Căci dacă astfel vom rândui cele ale noastre, nu vor fi niciodată divorțuri, nici pricini de adulter, nici motive de gelozie, nici lupte, nici certuri și ne vom bucura de multă pace și multă înțelegere. Dacă este acest lucru, și celelalte virtuți îi vor urma întru totul”⁴¹.

Căsătoria nu este „o afacere, ci o comuniune de viață”⁴²

Un alt aspect asupra căruia insistă morala și spiritualitatea ortodoxă este acela de a nu așeza la baza alegerii viitoarei partenere de viață avuția sau bogăția. Astăzi sunt de notorietate și larg mediatizate cazurile de mezalianțe, de căsătorii „contractate”, vândute sau

³⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Facere (II)*, „Omilia XLVIII”, traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 22, EIBMBOR, București, 1989, p. 157, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 250.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Idem, *Laudă lui Maxim și despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în *Cateheze maritale*, pp. 69-70, în vol. *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 256.

⁴² Idem, *Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, în limba franceză de Jean Doublet, traduse în limba română de diac. Gheorghe Băbuș, Editura Pele-riul Român, Oradea, 2002, p. 254, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 258.

cumpărate din varii interese și cu prețul unor compromisuri proporționale, între persoane de vârste mult diferite, stare socială sau pregătire profesională adeseori total incompatibile. În ultimii ani, a devenit un „trend” ca persoane implicate în astfel de relații să încheie, amiabil, „contracte prenuptiale” personalizate, în care să își declare fiecare averea personală sau „participația” sa, acte juridice având clauze speciale, ca, în cazul disoluției cuplului, fiecare să-și retragă și să-și păstreze bunurile individuale, de la începutul căsătoriei. Dincolo de spiritul mercantil, astfel de contracte „preventive” demonstrează că soții sau unul dintre ei a așezat relația lor, de la bun început, sub auspiciile neșansei și ale incertitudinii stabilității și trăinicieii ei, ca unul care, din debutul acesteia, s-a gândit că ea ar putea înceta oricând și ar fi bine să se protejeze nu atât sentimental, cât mai ales material.

Referindu-se la adevăratele averi ale sufletului omenesc, Sfântul Ioan Gură de Aur întreabă: „Ce folos de bogăție dacă femeia e cheltuitoare, dacă nu-i înțeleaptă, dacă împrăștie totul mai repede ca vântul? Ce folos de bogăție dacă femeia e desfrânată și are nenumărați amănți? Ce folos de bogăție, dacă e bețivă?”⁴³. Arătând că familia sau căsnicia nu este „târguială, ci comuniune de viețuire”⁴⁴, „un comerț al aurului”⁴⁵, nu este „o afacere, ci o comuniune de viață”⁴⁶, el îi îndeamnă pe tineri să caute „bogăția cea multă”⁴⁷, „vis-tieria cea mare”⁴⁸, „bunătațile cele nenumărate”⁴⁹, iar acestea sunt trăsăturile unui „suflet bun”⁵⁰, arătându-se prin virtutea sufletului.

⁴³ Idem, *Omilia la Matei*, „Omilia XXVIII”, traducere, introducere, indici și note de pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 23, EIBMBOR, București, 1994, p. 361, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 250.

⁴⁴ Idem, *Laudă lui Maxim...*, p. 50, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 254.

⁴⁵ Idem, *Bogățiile oratorice...*, p. 254, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 258.

⁴⁶ Idem, *Problemele vieții*, traducere de Cristian Spătăreanu și Daniela Filio-reanu, Editura Egumenița, f.l., f.a., p. 364, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 259.

⁴⁷ Idem, *Din cuvântul 49 la Faptele Apostolilor*, în *Puțul și Împărțirea de grâu – 57 de predici de Sfântul Ioan Gură de Aur*, Editura Buna Vestire, Bacău, 1995, p. 431, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 254.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Idem, *Din cuvântul 49 la Faptele Apostolilor...*, p. 431, în *Lumina Sfintelor Scripturi...*, vol. I, p. 254.

Criteriul frumuseții fizice

În același timp, nu putem ignora faptul că, trăind într-o societate hedonistă, aflată în căutarea exasperată a plăcerilor și, din nefericire, nu a celor înalte și spirituale, cât mai ales trupești și efemere, și fiind apăsați și marcați de „duhul” lumii acesteia, mulți dintre tinerii de astăzi pun la temelie alegerii lor criterii de natură trupească, frumusețea și atracția fizică. Reperetele și modelele propuse astăzi cultivă până la paroxism acest fel de alegere și această cale de apropiere între două persoane. Mass-media, prin toate canalele și prin toate resursele sale, caută să impună imaginea „frumuseții absolute”, a „dimensiunilor perfecte”, a popularității și celebrității, chiar dacă acestea au fost obținute prin numeroase și grave compromisuri morale. Și tocmai din această cauză, mulți dintre tinerii și tinerele de astăzi, lipsiți de real discernământ spiritual, trăind mai mult în prezent, decât în viitor, dorind să experimenteze plăcerile efemere, clipa prezentă, dar lipsiți de un program concret de viață în perspectivă, cad victime unor alegeri frivole și lipsite de șansă.

O bună cunoscătoare a problemelor familiei contemporane constata: „Am ajuns în stadiul în care femeile doresc să fie admirate, chiar cu riscul unor minime hărțuiri sexuale. A devenit o obișnuință pentru ele purtarea rochiilor transparente și lipsa lenjeriei intime, scoaterea în evidență a sânilor și feselor. Tunsorile moderne, apelul la silicon sau combaterea neconținută a celulitei au creat premisele dezvoltării extraordinare a unei întregi industrii de înfrumusețare. Saloanele de cosmetică, sălile de aerobic, fitness, masaj, centrele de chirurgie plastică etc. au ajuns o necesitate în această nebunie a întreținerii corpului, în această epocă în care dorința de a deveni fotomodel sau manechin a cunoscut o expansiune de neimaginat.

La fel de prolifică a devenit și dorința indivizilor de a încălca vechile bariere ale pudorii și de a ridica seminuditatea la rang de banalitate. Am ajuns, după o perioadă de uimire și de căutare inconștientă a ceea ce doar senzația neobișnuitului ți-o poate da, *să fim impasibili* la sâniul goi de pe plajă, *să ne obișnuim* atât de mult cu goliciunea trupului, încât să devenim indiferenți chiar și la neînțelesele porniri ale dorinței. *Normalizarea nudului n-a făcut altceva decât să plafoneze atracția dintre indivizi.* Acesta este, poate, efectul pervers al simplificării drumului ce trebuie parcurs de individ către intimitatea fizică a celuilalt. A dispărut misterul a ceea ce se afla

dincolo de haine, pentru că le dăm prea repede jos și uităm prea ușor să le mai punem înapoi. Partenerii ajung prea repede în pat, dar și mai repede își explorează corpurile într-un nonconformism care, dincolo de a aprinde dorința, riscă să ajute la stingerea ei. Expunerea obsesivă a nudului, lipsa de imaginație în crearea unei ambianțe provocatoare poate ajuta la apariția unei pasiuni puternice, dar numai temporare, poate înflăcăra partenerul, dar numai atât. Goliciunea brută combinată cu lipsa de creativitate fac din femeia cea mai atrăgătoare o monotona partidă de sex, de care bărbații – mai devreme sau mai târziu – se vor dispensa fără regrete. De altfel, greșeala cea mai mare pe care o fac femeile frumoase este aceea că ele cred că atractivitatea lor este suficientă pentru a cuceri un bărbat. Nimic mai adevărat, numai că nu trebuie să confundăm cucerirea unui bărbat cu *păstrarea* lui⁵¹.

Fără ipocrizie și ton moralizator, trebuie să recunoaștem că aspectul fizic are o importanță fundamentală în această alegere. Primul nivel sau prima formă de contact și cunoaștere între două persoane o constituie tocmai prezența fizică. Până să ne împărtășească idealurile, concepțiile, convingerile sale, cunoașterea sufletului și a personalității sale este intermediată de trup, de aspectul fizic. Există simpatii sau antipatii, compatibilități sau incompatibilități între persoane de la acest prim nivel de cunoaștere interpersonală, iar un proverb foarte înțelept spune că „frumusețea deschide multe porți”. Și are perfectă dreptate! Nu te poți îndrăgosti de oricine, ci doar de o persoană care mai întâi te atrage fizic, pentru ca apoi, pe parcursul dezvoltării și aprofundării legăturii, să descoperi compatibilități sau diferențe insurmontabile.

Fenomenul sau „starea de îndrăgostire” este suma unui complex de factori, metamorfozări și cristalizări ale trăirilor sufletești, din faza genuină de emoții în diferite intensități, la cea de sentimente și pasiuni. Iubirea are, astfel, aspectul de fixație, „o atenție fixată asupra altei persoane». Nu mai contează alte ființe sau alte lucruri. Acestea vor fi eliminate progresiv din conștiință, care va rămâne paralizată și va continua să conțină doar un singur obiect: obiectul iubirii noastre⁵².

⁵¹ Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *Psihologia și terapia cuplului*, Editura SPER, București, 2002, pp. 31-33.

⁵² Idem, *Incursiune în psihosociologia...*, pp. 234-235.

La debutul unei relații de iubire, „factorul fizic acționează prin intermediul modalităților erotice de expresie comportamentală și de comunicare nonverbală”⁵³, ca un stimul important care explică opțiunea maritală⁵⁴. Această atracție, inițial fizică, în cazul în care sporește și se dezvoltă și în prilej de atracție psihică sau sufletească, „devine o sursă ce alimentează stabilizarea relației, necesitatea reluării, intensificării și dezvoltării ei în timp, inclusiv în cadrul căsătoriei”⁵⁵.

Unul dintre neajunsurile acestei forme primare de iubire, atracția fizică, este acela că ea are mai multe lucruri în comun cu erosul, cu dragostea senzuală, cu instinctul și pasiunea, și mai puține lucruri care să o lege de rațiune și de judecată. Ea, tocmai și datorită caracterului de empatie fizică, coboară mai ușor în afectivitate și senzualitate, decât să se înalțe la raționalitate și luciditate. Se simte mai protejată de sentiment și inimă și se supune mai greu unui examen și unei conștiințe care să o analizeze și să o evalueze obiectiv.

Recomandarea spiritualității ortodoxe, exprimată prin glasul inspirat de Dumnezeu al Sfinților ei Părinți, este aceea de a căuta și prețui totdeauna la persoanele iubite nu atât frumusețea fizică, cât mai ales noblețea sufletească, „frumusețea sufletului și purtări frumoase”⁵⁶. Sfântul Ioan consideră că „pe femeie o face plăcută și dorită nu frumusețea trupului, ci virtutea sufletului, nu sulimanurile și fardurile, nici aurul și hainele cele scumpe, ci cuminenția, bunătatea și frica tainică de Dumnezeu. Iar frumusețea cea nematerială nu o poți deprinde cum trebuie în altă parte, ci numai în acest loc minunat și dumnezeiesc, unde Apostolii și Profetii ne șterg, ne răzuiesc bătrânețea păcatului, ne împodobesc, ne aduc din nou vigoarea tinereții, scot din sufletul nostru toată murdăria, toată zbârcitura, toată pata. Să ne sârguim, dar, și bărbați și femei, ca să sălășluiesc în

⁵³ Este interesantă opinia unor cercetători care consideră că doar 7% din comunicarea noastră este verbală. 38% din mesajul transmis se realizează prin volumul, ritmul, intensitatea, plasticitatea și caracterul figurat al actului exprimării, în timp ce restul de 55% se realizează prin „limbajul trupului”. Cf. Adina Băran-Pescaru, *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*, Aramis, București, 1994, p. 142.

⁵⁴ Iolanda Mitrofan, Nicolae Mitrofan, *op. cit.*, p. 100.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 244.

⁵⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Facere (II)*, „Omilia XLVIII”, traducere, introducere, indici și note de pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 22, EIBMBOR, București, 1987, p. 157, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 250.

noi această frumusețe. Frumusețea trupului și boala o veștejește, și trecerea timpului o strică, și bătrânețea o stinge, și moartea, când vine, o pierde de tot; dar frumusețea sufletului n-o poate poci nici vremea, nici boala, nici bătrânețea, nici moartea, nici altceva din unele ca acestea, ci continuă să fie veșnic în floare. Frumusețea trupului cheamă adeseori la desfrânare pe cei ce o privesc, pe când frumusețea sufletului atrage chiar pe Dumnezeu spre dragostea cea potrivită Lui...”⁵⁷. De aici și recomandarea Sfântului Părinte: „Frumusețe trupească să nu cerem”⁵⁸, ci să căutăm frumusețea sufletului, manifestată prin „înțelepciune, îngăduință, milostenie, iubire, dragoste de frați, dorință de iubire, ascultare de Dumnezeu, plinirea legii, dreptate, cuget smerit”⁵⁹. Această frumusețe sufletească și noblețe spirituală dă unei persoane „o strălucire adevărată”⁶⁰, „pe care o dă harul și care pregătește cerul”⁶¹.

Din această legătură predilectă cu afectivitatea, izvorăște și una dintre trăsăturile cele mai frumoase ale iubirii, care, în același timp, este și cauză de vulnerabilitate: nevoia și dorința persoanei îndrăgostite de romantism și idealizare, față de persoana iubită.

„Cimitirul sentimentelor” sau moartea iubirii

Ca și ființa umană, iubirea are menirea de a deveni veșnică și, în acest fel, de a înveșnici și sufletele celor care au trăit-o. Însă, mai ales într-o lume precum este cea în care trăim acum, în care omul caută mai degrabă plăcerile trupești și iluzorii, confortul și comoditatea, inclusiv în materie de spiritualitate, nu puține sunt situațiile în care întâlnim persoane care, după ce își promisese anterior dragoste nețărmurită și nemuritoare, sunt regăsite în săli și instanțe

⁵⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei*, „Cuvântarea a XII-a”, traducere din limba greacă veche și note de pr. prof. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 2007, p. 194, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 790.

⁵⁸ Idem, *Problemele vieții...*, p. 108, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 253.

⁵⁹ Idem, *Despre Rai și Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre «Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta»*, introducere și traducere de pr. Victor Manolache, Editura Bizantină, București, f.a., p. 55, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 791.

⁶⁰ Idem, *Bogățiile oratorice...*, p. 348, în *Lumina Sfințelor Scripturi...*, vol. I, p. 791.

⁶¹ *Ibidem*.

de judecată, iar cuvintele și invectivele pe care și le aruncă reciproc par a fi rostite nu de două suflete care, chiar și pentru o perioadă scurtă de timp, au împărțit bucuriile și încercările căsniciei, ci care fac rușine ființei umane raționale, încât un spectator obiectiv ar avea impresia că se luptă două împărății contrare – Dumnezeu și diavolul.

Vasile Pavelcu abordează într-un capitol special „moartea” iubirii sau „cimitirul sentimentelor”, arătând că „unele sentimente au o existență efemeră; în cursul unei zile ele pot străbate toate fazele pe care aceleași sentimente le parcurg în ani și zeci de ani. Unele se nasc repede și ușor, dar, abia născute și înfiripate, se ofilesc, se evaporă, aproape fără urmă, altele se nasc încet, au o viață zbruciumată, plină de peripeții, dar rezistă multă vreme, dovedind o robustețe excepțională. Între aceste extreme se plasează longevitatea medie a sentimentelor”⁶². Cimitirul sentimentelor sau al afectivității „posedă morminte în care zac sentimente și pasiuni de vârstă diferită”⁶³.

Cauzele „mortalității” afective sau sentimentale identificate sunt trei: *inaniția* sau faptul de a nu mai hrăni la un moment dat dragostea intensă de la început cu o cantitate absolut trebuitoare de emoții, sentimente, trăiri și dăruiri reciproce, de încredere și ajutor, ceea ce duce la stingerea treptată a ei; *suprasolicitarea*, care, încetul cu încetul, transformă această relație într-una unilaterală și dezechilibrată, în care partenerul cel mai egoist solicită și caută să „capteze”, să absoarbă resursele celuilalt, care ajunge să nu mai poată face față acestor pretenții egoiste, ce îi distrug intimitatea și personalitatea; și *uzura* sau *erodarea* iubirii, fenomene și sentimente ce conduc spre sterilitate și automatism, o scheletizează și o devitalizează, transformând-o într-o „formă fără fond”, într-o conveniență socială fără o motivație profundă, însă alimentându-se cu nostalgia stărilor înalte de altădată, hrănindu-se din intensitatea trăirilor de la debutul ei.

„Decristalizarea”, ultima și „trista metamorfoză” a sentimentelor, se aseamănă, atunci când au fost legate și întreținute de rațiuni trupești sau materiale, cu evoluția stărilor naturale, putând pieri prin „inaniție”, prin „sațietate” sau suprasolicitare, ori prin uzură sau automatism⁶⁴.

Iubirea care idealizase și înnobilase totul începe să devină lucidă și să dea realității adevărata ei semnificație. Iată cum este descris,

⁶² Vasile Pavelcu, *op. cit.*, p. 91.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*, pp. 92, 95, 97.

dintr-o perspectivă psihologică, acest eșec sufletesc: „Timpul care trece, uzând treptat sentimentele, împrăștie euforia. Viața cotidiană înmulțește dovezile de adevăr. Adevărul țâșnește din incidente minore (...). Zi de zi, noapte de noapte, fiecare este obligat să devină cât mai mult el însuși, adică mai aproape de adevăratele sale gusturi, de adevăratele sale dorințe și mai precis de maniera sa de a fi și de a acționa. Pe scurt, fiecare tinde să-și reafirme adevărata personalitate.

Cât despre viziunea despre partener(ă), și ea se modifică. Privim altfel, gândim altfel: perspectivele sunt mai puțin roz, fantasmele se volatilizează, aparențele se dizolvă, asemănările dispar, fețele necunoscute se revelează. Fiecare crede că celălalt s-a schimbat, dar nu: redevine el însuși. Astfel, lucrurile împărțite se reduc, pe măsură ce și gusturile de tandrețe și de mângâiere devin din ce în ce mai puțin pasionale.

În cele din urmă, cele trei procese care susțineau starea de îndrăgostire se fac țândări. Fuziunii îi urmează de-fuziunea, idealizării luciditatea, identificării diferențierea. Și cu atât mai bine, căci, deși cuprindeau energii pozitive, aceste procese ascundeau și germeii distrugerii⁶⁵.

În cazul unor diferențe de temperament, caracter și personalitate prea mari și în lipsa dorinței de „acomodare” sau „armonizare” între cele două persoane, relația se rupe, fie de comun acord, fie la voința unilaterală a unuia dintre ei, ceea ce conduce la suferințe, deziluzii și urmări tragice pentru persoana părăsită, experiență ce îi zdruncină acesteia încrederea nu doar într-o viitoare relație, ci chiar în însuși rostul ei în lume și între oameni.

Într-o exprimare sufletească a sentimentului iubirii, constatăm că atunci când dezvoltarea lui nu a urmat și o direcție spirituală profundă, nașterea sa a avut aparența unui frumos și senin răsărit de soare care, în funcție de implicarea partenerilor, le-a înviorat viața și le-a luminat sufletul, dar, puțin câte puțin, din neputința lor de a-i păstra reflexiile strălucirii și căldurii sale, coboară spre apus, așternând în sufletul celor ce altădată s-au scaldat în razele lui întunericul singurătății și al suferinței.

⁶⁵ Dr. Gérard Leleu, *op. cit.*, pp. 36-37.

Choosing the Matching Soul – a Choice for Eternity. A Theological Perspective in a Psychological Key

Rev. Prof. PhD. Ioan TEȘU

This study presents, starting from the deep considerations of the Orthodox Spirituality and also from behaviorism, the state or the feeling of „falling in love”, the mechanisms and the forms of love, insisting on the principle of the similarity and complementarity between the persons who get involved in such affective relationship.

Among the fundamental criteria of this choice for eternity, the author insists on the necessity of obtaining the parents' consent or blessing pointing out at the same time that physical beauty has to be doubled by the nobility and kindness of the soul and by spiritual richness.

In many cases, when such essential exigency is not accomplished, love becomes what psychology calls „the graveyard of the feelings” or their death.